

Fichas, fichièrs e traças escrichas

Las qualques reflexions que seguisson concernisson prioritàriament las practicas pedagogicas en matematicas, mas pòdon èsser pertinentes dins d'autres activitats.

Una evolucion bèla

La proliferacion dels fichièrs d'escolans e la democratizacion de la fotocopiadoira an considerablament cambiat las practicas « a l'anciana » ont lo quasèrn del jorn e lo tablèu mural avián una plaça predominanta.

D'avantatges a vista de nas

Es evident que l'emplec de la ficha e del fichièr facilita lo trabalh dels ensenhaires mas tanben dels enfants. La prioritat al mestritge de la lenga, los cambiaments frequents dels programas, las caréncias de la formacion continua, encoratjan pas los ensenhaires bastir las programacions e las sesilhas en matematicas. Sufís a l'ensehaire de se confisar a une produccion validada per un « especialista » per èsser rassegurats sus las activitats propausadas. La preparacion de la classa dins sa dimension d'ocupacion dels escolans se tròba facilitada. Los documents « prèstes a l'emplec » evitan totalament o parcialament los escriches al tablèu. Aquelas fichas pre-escrichas permeton egalament de gestionar l'eterogeneïtat dels escolans en matèria d'abilitat grafica e de « rapiditat ».

Los escolans i tròban egalament d'avantatges « economics » : pas de còpia d'escriches al tablèu, gestion del quasèrn del jorn o de classa limitada qualques còps a la data, al títol e a de pegatge.

Enfin, los parents son rassegurats per la quantitat de traças escrichas que lor son transmésas, sinonimas per eles de seriós, de trabalh e de respècte dels programas.

D'inconvenients màgers

En mairala, es pas estranh de constatar un usatge precòç e pletoric de las fichas policopiadas.

Aquesta practica, quand es sistematica, es damajosa per mai d'una rason :

- Privilegia l'escrich en contra de l'accion e del lengatge oral. En particular estrema las questions de la *semiotizacion* de çò real sul papièr. Per exemple, va per se que dos objèctes identics representats per de dessens de talhas diferentas e vistes sus un angle diferent son los « meteisses ». Va per se, qu'un trach sus un papièr (linha barrada) constituísca una frontièra significanta de l'existéncia d'un primièr e d'un segond plan.

- Indutz una exigéncia de capitada per totes a una meteissa tasca. Çò que ten pas totjorn compte de las disparitats de competéncias dels mainatges d'una meteissa classa d'atge (10 meses de diferéncia en mairala es considerable).

- Incita l'ensehaire e l'ATSEM a un « guidatge » fòrt per que los escolans capiten. D'efièch, aquesta paura de s'enganar, que pòt anar per l'ATSEM fins a téner la man dels mainatges, los priva del drech fonamental al paupèjament. Aprenèm en s'enganant.

- Indutz finalament una avaloracion permanenta e normativa dels escolans.
- Installa en cò dels parents una representacion falsa dels objectius de la mairala : plan trabalhar, es far de fichas nombrosas, concepcion que mena a de comparasons quantitativas entre ensenhaires, amai una corsa al « totjorn mai ».

A l'escòla elementària

Coma a la mairala, las utilizacions exclusivas e sistematicas dels fichièrs prèstes a l'emplec, an de consequéncias negativas sus l'apròchi didactic de l'ensehaire e per fòrça escolans.

La sesilha de matematicas se resumís sovent a far los exercicis de la pagina del jorn. Çò que, se prenèm en compte la configuracion del fichièr **(1)** (exercicis diversés de natura diferenta), a d'incidéncias diversas :

- Se l'ensehaire vòl que los parents ajan un imatge seriós de son trabalh, alara li cal seguir la programacion del fichièr e « far » totes los exercicis propausats.
- Se los escolans devon far totes los exercicis, alara podèm pas consacrar de temps a una recèrca collectiva autentica e rend tanben la practica quotidiana del calcul mental malaisida (e mai los fichièrs recents ajan integrat aquesta practica essenciala).
- La continuïtat e los ligams entre las sesilhas de matematicas son alara dificilament perceptibles pels escolans. La representacion « zapping » de las matematicas deven alavetz fòrça presenta.
- Far las matematicas pels escolans, es sovent, escriure de resultats, completar las casas.
- La conceptualizacion dels objèctes matematics es per consequéncia problematica. Per exemple, per d'escolans nombroses, la representacion del signe « egal » es « aquò vòl dire que cal far una operacion ».
- Las coneissenças matematicas son pauc o pas instituïdas per de traças escrichas comunas.
- Aquelas coneissenças, que son los otisses per parlar, escambiar, argumentar, provar en matematicas son pas o pauc objectivadas e/o reinvestidas al cors dels exercicis individuals.
- Aquesta practica, a basa d'exercicis, convida los escolans e l'ensehaire a instituir un contracte didactic de tipe explicatiu : lo mèstre explica o los escolans demandan d'explicacions del tipe « qué cal far ? ». Alara que far de matematicas es acceptar de cercar çò que sabèm pas far.

(1) Cal saber que los fichiers son la resulta d'un compromés entre los actors e los « editors - vendeires ». Aqueles darrièrs impausan o refusan d'aspèctes del libret en foncion de consideracions economicas o de mercantitge (marketing).

Una representacion sociala qu'interròga

Aquesta practica pedagogica, quand es excessiva, mena a una representacion professionala problematica. Confòrta un imatge d'executor tant per l'ensenhaire el-meteis que se priva de son drech de causir, de se definir coma expèrt dins son mestièr, coma pels parents que se pòdon alara donar un drech d'observator e de se comportar en client, e en mai, en critica.

En mairala, trebola lo posicionament professional e simbolic entre l'ensenhaire e l'ATSEM. E per qué èstre recrutat a Bac + 5 per donar de fichas per completar ? A long tèrme, se poiriá metre en perilh l'escòla mairala.

Aquesta practica confòrta lo discors actual de represa en man institucionala e administrativa : un ensenhaire es un foncionari ; deu executar. Aquesta orientacion constituís una regression en relacion al professionalisme dels mestièrs.

Alara que lo mestièr d'ensenhaire es tot, levat lo d'un executor. Una formacion vertadièra e una formacion continua digna d'aqueste nom son indispensables per accedir a una « clartat professionala ».

L'avenidor de l'escòla passa per una reivindicacion dins lo discors, mas subretot en actes d'una professionalizacion expèrta (subretot l'avenidor de l'escòla publica).

Qué far, doncas ?

Es fòra prepaus d'escampar l'escòrna als ensenhaires qu'emplegan de fichiers. Las questions que se pausan son alara :

De fichas, de fichiers ? Qué ? Perqué ? Cossí ?

O dich autrament ; cossí se donar lo drech de far de causidas?

Vaquí quelques proposicions

En mairala, lo passatge per la traça escricha (amai fotocopiada) es subretot pas a fòrabandir. Pasmens, aquesta aurà tant mai de rasons d'èsser capitada de biais autonòm pels mainatges, aurà tant mai de sens per eles s'es precedida de mantunas sesilhas ont l'accion e lo lengatge son preparatòris, se l'ensenhaire a pensat lo ròtle del trabalh escrich, se se'n fa una analisi fina. Çò mai dificil per un ensenhaire, es de far lo dòl de las evidéncias.

Es pas la quantitat de fichas que compta, es la pertinéncia.

Una de las caracteristicas de las fichas escrichas es que, fòrça sovent, l'escolan pòt pas, siá per de rasons tecnicas (usatge del feutre), siá per d'autres rasons (nombre de fotocòpias, manca de temps) tornar començar la tasca.

Se pòt, de còps qu'i a, avantajosament, remplaçar las traças, los escriches, per una problematizacion a basa d'etiquetas responsas que se devon causir, posicionar, abans de pegar. Plan de variablas didacticas pòdon èsser mesas en plaça amb

aqueles dispositius : mai d'etiquetas que las que n'avèm besonh, etiquetas sus la taula, etiqueta d'anar quèrre sus una taula alonhada, etc ... e subretot cadun se pòt entraïnar, s'enganar mai d'un còp, rectificar a la seguida de las intervencions de l'ensenhaire. Per ajudar, menar los escolans a comprene, cal sovent aver lo temps.

Enfin, la motricitat fina e l'acte grafic preparatòris a l'escritura se pòdon trabalhar autrament que per d'exercicis sus fichas.

Pasmens, cal rassegar los parents e lor mostrar que se trabalha.

L'ensenhaire pòt fòrça plan afichar a la dintrada de classa l'activitat a far per la matinada, utilizar la fòto numerica per permetre de veire sus ecran los elements claus d'una sesilha. Un jorn per setmana sufiriá amplement.

Per çò que tòca l'avaloracion per la quantitat, se pòt avantatjosament remplaçar per de practicas del genre « *Portfolio* » que compila las produccions significantas dels progrèsses dels mainatges. (Cf la practica del *portfolio* foguèt desenvolopada en Canadà)

A l'escola elementària

La question que se pausa a l'utilizacion individuala de las fichas o del fichièr son las que seguisson :

- De quina natura son los exercicis de la « pagina » del jorn ?
- Qué far ? E cossí far ?

D'en primièr, cal diferenciar lo o los exercicis que son en ligam dirècte amb lo tèma del jorn. Pels autres, se s'agís d'exercicis « d'entraïnament o de reinvestment », pòdon servir d'activitat de delestatge o far l'objècte de sesilhas especificas en grop bèl, jos la forma de talhièr, de trabalh personal o dins lo cadre de l'ajuda individualizada.

Per çò que concernís lo tèma del jorn, es essencial d'organizar un moment de recèrca matematica :

- Siá a partir de proposicions del libre del mèstre (tròp sovent inutilizat).
- Siá en causir un exercici del fichièr qu'anam analizar **(2)**, en l'adaptar per far una pichòta situacion de recèrca.

Cossí ?

- En far un agrandiment de l'exercici, (sovent los dessenh, tablèus, donadas son minusculs, pauc legibles e podèm res escriure o dessenhar sus la ficha) en modificar mantunas variablas, etc... en propausar de manipulacions quand es possible.

- En escriure la situacion al tablèu (encara mai agrandida) a l'anciana !

- En organizar de confrontacions qu'an coma objectiu de « parlar matematicament » : se metre d'acòrdi dins una recèrca o dos ; presentar las solucions **(3)**, organizar lo debat entre los « cercaires ».

L'exercici del fichièr serà l'exercici tradicional d'aplicacion se n'avèm besonh.

Mas copiar, reproduire una situacion (diagrama, enonciat, esquèma, tablèu cartesian, etc...) del tablèu mural sus un quasèrn o un supòrt papièr constituís per se un vertadièr problèma (presa d'informacions, memòria a cort tèrme, restitucion grafica espaciala), que favorís un aprendissatge fonamental.

Jany Gibert 25/11/2009

(2) Preparar una sesilha de matematicas es subretot far l'analisi a priòri de la tasca qu'anam demandar als escolans. Valent a dire : identificar totes los actes oculars, mentals, motors, lengatgièrs ; las conneissenças, los prealables necessaris

per capitar.

(3) *Es essencial de diferenciar pels escolans los tèrmes de resultat e de resposta. Un problèma pausa una question. A una question, cal una resposta, pas un resultat.*

Un altra preocupacion essenciala es quand s'emplegan los fichièrs e quand seguissèm lor programacion : s'agís de far de ligams entre las sesilhas de matematicas, subretot quand lo fichièr altèrna de tematicas diferentas (numeracion, geometria, tecnicas de calcul, problèmas additius, ...). D'escolans nombroses son incapables de trobar un sens a aquelas activitats. Es lo ròtle de l'ensenhair de rapelar los ligams entre las sesilhas, los sabers qu'avèm descobèrt, lo sens de las activitats d'entraïnament, ...

Fin finala, en matèria de traça, seriá util de bastir un « referencial comun » ; siá collectiu (trabalh del mèstre), siá individual , sonat « libre... » o « diccionari... » « de matematicas » que s'emplegariá regularament coma memòri, arbitre, otís, dins las activitats matematicas.